

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ ΙV
Β' ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ
Θέμα: Η πόλη ως «σκηνή»

Αισθητική παρέμβαση σε εξωτερικό ή εσωτερικό χώρο με εικαστικά μέσα και τεχνικές
(κατασκευές, εγκαταστάσεις, μικροπεριβάλλοντα, φωτισμός, χρήση πολυμέσων κ.α.)

Neuer Zollhof Düsseldorf

3^ο τμήμα
Υπ. Καθηγητής
Τάκης Κοζόκος – γλύπτης

Το NEO blog του μαθήματος υπάρχει στην διεύθυνση:

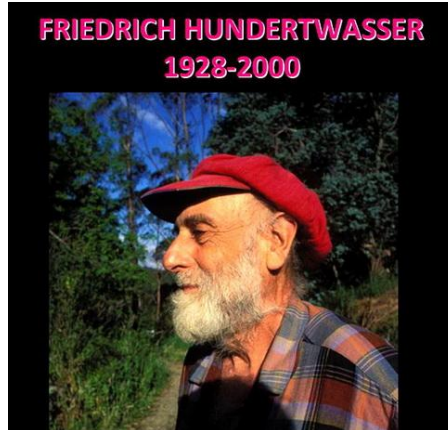
<http://www.blogeikastika.gr>

email takiskozokos@gmail.com
web www.takiskozokos.gr

Το μάθημα είναι κατά βάση εργαστηριακό.
Οι σημειώσεις δίνονται για την ενθάρρυνση σας για περισσότερη έρευνα.

2^{ες} Σημειώσεις Μαθήματος 2019

Αρχιτεκτονικά Γλυπτά

Ο Φριντενσράιχ Χουντερτβάσερ, διάσημος αυστριακός ζωγράφος, κέρδισε τη διεθνή αναγνώριση μέσα από τα ζωγραφικά του έργα, τιμάται όμως σήμερα εξ ίσου για την πρωτότυπη αρχιτεκτονική του κληρονομιά. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μας παρουσιάζουν οι αρχιτεκτονικές του προτάσεις και εφαρμογές, που χαρακτηρίζονται από την προσπάθεια για αναζήτηση της χαμένης ενότητας του ανθρώπου με τη φύση μέσα από την τέχνη και την ομορφιά.

Το Hundertwasserhaus, ("Σπίτι του Χουντερτβάσερ") είναι ένα συγκρότημα διαμερισμάτων για χαμηλόμισθους στην Βιέννη, προσφέρει πατώματα κυματιστής επιφανείας ("ένα ασυνεχές πάτωμα είναι μελωδία για τα πόδια"), η ταράτσα είναι καλυμμένη με χώμα και γρασίδι, δέντρα που φύονται στο εσωτερικό των δωματίων, όπου τα κλαδιά τους βγαίνουν από τα παράθυρα. Αρνήθηκε επίμονα να πληρωθεί για το Hundertwasserhaus, δηλώνοντας πως άξιζε τον κόπο, ώστε "να αποφευχθεί να χτιστεί κάτι άσχημο εδώ πέρα".

<https://www.youtube.com/watch?v=TrmM-uj0Tic>

Το σπίτι του Χουντερτβάσερ στη Βιέννη, Αυστρία

Κρήνη στο σπίτι του Χουντερτβάσερ.

Φωτισμός εσωτερικού χώρου με μπουκάλια.

« Το σώμα, τα ρούχα και το σπίτι είναι τα τρία δέρματα του ανθρώπου. Γι' αυτό Η αρχιτεκτονική του σπιτιού πρέπει να είναι εναρμονισμένη με τη Φύση, να αποτελεί γέφυρα ανάμεσα στη δημιουργία και στον άνθρωπο.»

Friedensreich Hundertwasser

Μιανμάρ -επαρχία Shan - Δίπλα στη λίμνη Inle.

Sagrada Família – Βαρκελώνη – Ισπανία - Αρχιτ. Antoni Gaudí

Sagrada Família: Visualisation of the Finished Basilica
<https://www.youtube.com/watch?v=2963MHzP-IE>

Αισθητικές παρεμβάσεις και δράσεις πάνω στην οροφή
του Kunstmuseum Bonn – Γερμανία.

The Playground Project

(from 13 July 2018),

the **Bundeskunsthalle** is opening the roof garden...

<https://www.bundeskunsthalle.de/en/exhibitions/the-playground-project-outdoor.html>

Μορφές Τέχνης στον Δημόσιο χώρο

Γλυπτικές κατασκευές στην πόλη.

sculptor David Černý – Metalmorphosis Mirror Fountain – North Carolina USA

Metalmorphosis

Giant Metal Head Kinetic Sculpture in Charlotte

<https://www.youtube.com/watch?v=YPcX223MIR8>

Η δημόσια τέχνη είναι μια έννοια που βρίσκεται σε διαρκή αναθεώρηση, ακολουθώντας τις εξελίξεις και τις μεταμορφώσεις των δημόσιων χώρων της σύγχρονης μεγαλόπολης.

Floating sculptures - installation in St. Petersburg, Russia 2016

<https://vimeo.com/178228311>

Poetic Kinetics

Poetic Kinetics is a studio that specializes in larger than life sculptures, many of which bring new life into public spaces around the world. Their most recent installation in St. Petersburg, Russia resembles a firebird, whose tail and wings span over 32,500 square feet.

<https://www.youtube.com/watch?v=tDf-yF9RjRk>

the Fourth Plinth in Trafalgar Square

Ένας μπλε κόκκορας στην πλατεία Trafalgar του Λονδίνου

Created by Katharina Fritsch, 'Hahn/Cock'

«Η τέχνη δεν είναι για λίγους και χαιρόμαι που είναι τόσο έντονες οι αντιδράσεις του κοινού» δήλωσε η καλλιτέχνιδα.

Η τέταρτη κολόνα του Νέλσονα στην πλατεία Trafalgar “στολίζεται” με ένα διαφορετικό έργο τέχνης από το 1998 και έπειτα. Τα έργα έχουν φιλοτεχνήσει σημαντικοί καλλιτέχνες όπως οι Rachel Whiteread, Yinka Shonibare, Mark Wallinger και Antony Gormley.

Artist Lorenzo Quinn 2017 Venice Biennale.

Cesar Baldaccini, Le pouce - Centre Pompidou – Paris

Louis Bourgeois's "Maman" (1999) - Garage Museum of Contemporary Art -Moscow.

Walking to the Sky (2004) - Jonathan Borofsky - Nasher Sculpture Center, Dallas, Texas

Angel of the North (1998) - Antony Gormley – Gateshead - England.

Γλυπτός χώρος, εσωτερικά και εξωτερικά.

https://www.ted.com/talks/antony_gormley_sculpted_space_within_and_without

Ο θρυλικός γλύπτης Άντονι Γκόρμλεϊ μιλάει για το χώρο και την ανθρώπινη μορφή. Το έργο του εξερευνά τον εσωτερικό χώρο που αισθανόμαστε μέσα στα σώματά μας - και τον εξωτερικό χώρο που νιώθουμε γύρω μας, γνωρίζοντας ότι είμαστε απλώς κουκκίδες στο χώρο και το χρόνο.

Frieze Sculpture 2017

<https://www.youtube.com/watch?v=r3xLMQB6DqA>

View highlights from London's largest free showcase of outdoor work,
open until 8 October

<https://vimeo.com/225087314>

Sculpture by the Sea, Bondi 2017
<https://www.youtube.com/watch?v=tBsEuLhHDJA>

Catch a glimpse of Sculpture by the Sea, Bondi 2017 Sydney

© Getty Images

Η δημόσια τέχνη στην Ελλάδα

έκανε την εμφάνισή της στα μέσα της δεκαετίας του '70.

Γιάννης Γαϊτς, Χωρίς τίτλο, 1977, εγκατάσταση, κατασκευή από ζωγραφισμένο ξύλο

Δημήτρης Αληθινός, Γραφή στο χώρο, Φεβρουάριος 1979, εικαστική δράση.

Βλάσης Κανιάρης, Ουρητήρια της Ιστορίας, 1980, installation, Fix, Athens

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

<http://webtv.ert.gr/ert2/i-epochi-ton-ikonon/19mar2015-i-epochi-ton-ikonon/>

Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ παρουσιάζει δύο καλλιτέχνες, τον Βρετανο-Γερμανό **Tino Sehgal** και την Ελληνίδα **Αιμιλία Παπαφίλιππου** οι οποίοι το Φθινόπωρο του 2014 παρουσίασαν στην Ρωμαϊκή Αγορά και στην Στοά Αττάλου έργα τους στο πλαίσιο του προγράμματος του **οργανισμού ΝΕΟΝ** –«Τέχνη στον Δημόσιο Χώρο». Με αφορμή αυτή την πρωτόγνωρη παρέμβαση σύγχρονων καλλιτεχνών σε ιστορικά μνημεία της Αθήνας, η εκπομπή κάνει ένα εκτενέστερο αφιέρωμα για την Τέχνη στον Δημόσιο Χώρο και ακούει τις απόψεις του ιδρυτή του οργανισμού ΝΕΟΝ **Δημήτρη Δασκαλόπουλου**, του Δήμαρχου **Αθηναίων Γιώργου Καμίνη** και της αρχαιολόγου **Πόπης Παπαγγελή** συμπληρώνοντας τις αφηγήσεις τους με εικόνες γλυπτών της Αθήνας και μικρά χρονικά των ιστοριών που τα συνοδεύουν.

Art in public space

Iwona Blazwick at TEDxAthens 2013

<https://www.youtube.com/watch?v=60ETgVrHUR0>

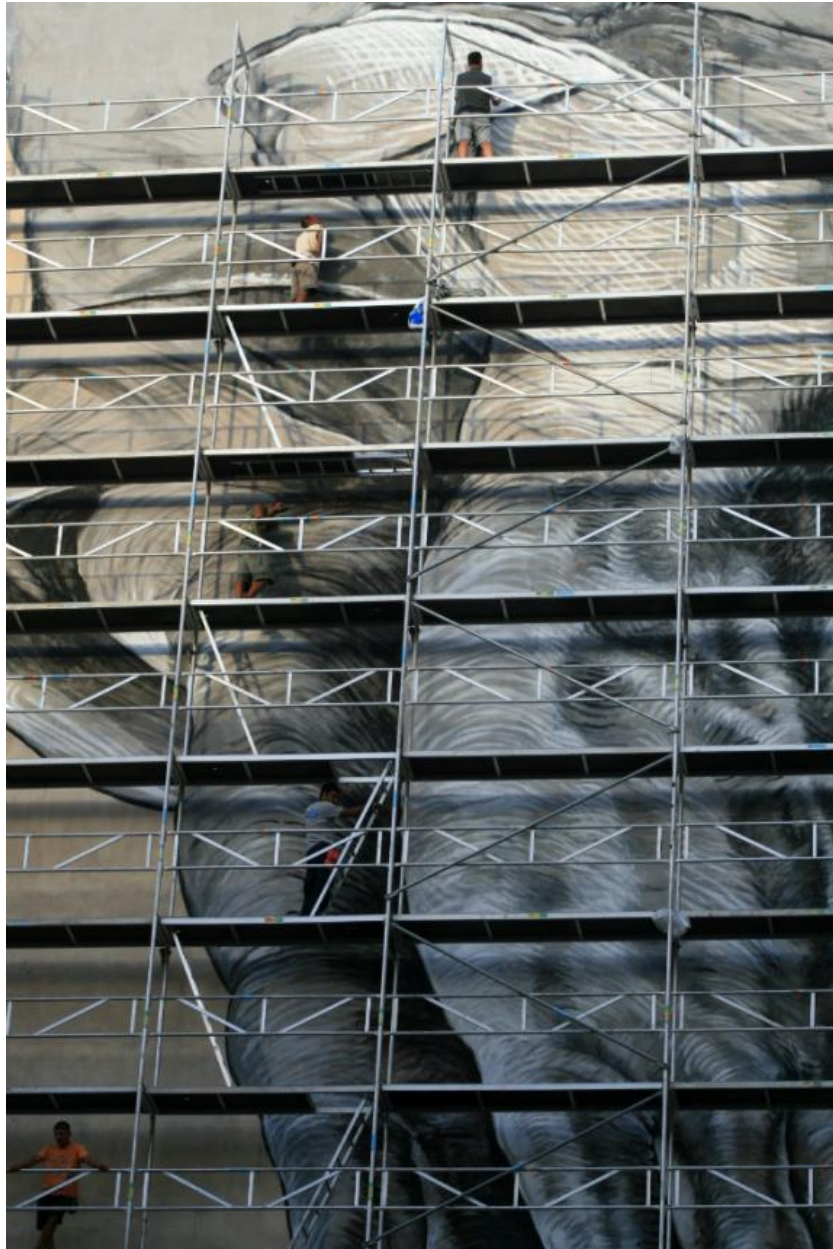
Creativity and Ideas based in Athens, Greece.

Πως μπορεί η δημόσια τέχνη να βοηθήσει, αναδείξει το δημόσιο χώρο;

Και κυρίως πως μπορούν οι πολίτες να ενεργοποιηθούν, να αποκαταστήσουν τη σχέση τους με την πόλη μέσα από τη δημόσια τέχνη;

«Αθήνα – Αττική, 2014»

«Εικαστικές Παρεμβάσεις στον Δημόσιο Χώρο
Ζωγραφική στις Τυφλές όψεις των Κτιρίων»

Η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών σε συνεργασία με το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής υλοποίησαν το Ερευνητικό Πρόγραμμα «Εικαστικές παρεμβάσεις στον Δημόσιο Αστικό Χώρο, Ζωγραφική επί των τυφλών όψεων κτιρίων της Αθήνας» με στόχο την αισθητική αναβάθμιση της εικόνας της πόλης μέσα από ζωγραφικές παρεμβάσεις.

Η επιφανής “Underground” τέχνη στο Μετρό της Αθήνας

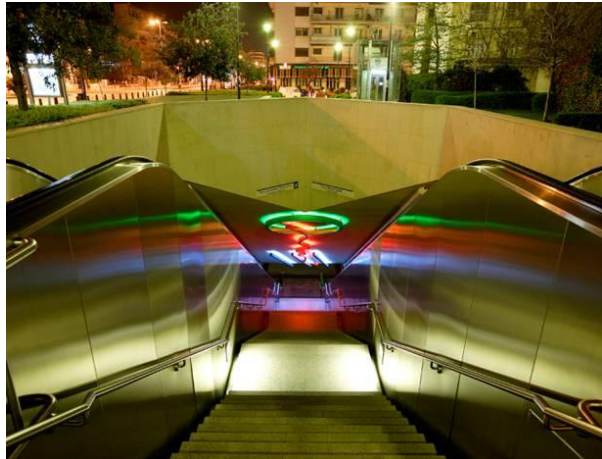
«Σε μια πόλη που διψά για τρόπους διαφυγής από τη βαρβαρότητα της καθημερινότητας, ο βαρετός χρόνος στις μετακινήσεις «απαλύνεται», αποκτά κάποιο ενδιαφέρον, οι αισθήσεις για λίγο αφυπνίζονται, το κουρασμένο μυαλό ξαποσταίνει. Το όνειρο κάνει την εμφάνισή του σε ώρες αιχμής θυμίζοντας στους βιαστικούς περαστικούς ότι υπάρχει και μια άλλη διάσταση που πολλοί από αυτούς ξεχνούν.»

Η συστηματική τοποθέτηση έργων τέχνης στο Μετρό της Αθήνας ξεκίνησε από την Αττικό Μετρό στα πλαίσια της κατασκευής του Μετρό. Στόχος της εταιρίας Αττικό Μετρό ήταν να αναβαθμιστεί η αισθητική των σταθμών με την προβολή έργων τέχνης Ελλήνων δημιουργών. Τα έργα που έχουν τοποθετηθεί στους σταθμούς είναι μνημειακών διαστάσεων και αναφέρονται σε θεματικές ενότητες που έχουν άμεση σχέση με την ιστορία της πόλης ή της περιοχής.

Με αυτόν τον τρόπο, «... οι σταθμοί του Μετρό μετατρέπονται από χρηστικά και άχαρα αρχιτεκτονικά κελύφη, σε ζωντανά και πλούσια - σε αισθητικά και οπτικά ερεθίσματα - αρχιτεκτονικά και εικαστικά σύνολα, που αναδεικνύουν την ιστορία της πόλης της Αθήνας, παλαιάς και σύγχρονης»

Χριστίνα Σαραντοπούλου “Η πόλη ενώνει τη διαφορετικότητα των ανθρώπων” | στ. Άγιος Ιωάννης

στ. Αμπελόκηποι - «Πομπή (Procession)» - Stephen Antonakos

στ. Μοναστηράκι «Ο κόσμος στα χέρια μου» Λ. Παπακωνσταντίνου

Στ. Ευαγγελισμός «Mott Street» Καλλιτέχνης: Χρύσα

Στ. Εθνικής Άμυνας "Underground Park" Κωστας Τσόκλης

Μέσω του προγράμματος «Metrostages: Νέοι καλλιτέχνες στο Μετρό» δίνεται η δυνατότητα σε νέους καλλιτέχνες (μουσικούς, ζωγράφους, χορευτές, φωτογράφους κ.α.) να παρουσιάσουν τη δουλειά τους, ενώ παράλληλα, το επιβατικό κοινό που επιλέγει για τη μετακίνησή του τα μέσα σταθερής τροχιάς, ξαφνιάζεται ευχάριστα.

Το MetroStages έχει ήδη ξεκινήσει σε τέσσερις σταθμούς του Μετρό και του Ηλεκτρικού Σιδηροδρόμου: «Σύνταγμα», «Ομόνοια», «Πειραιάς» και «Μοναστηράκι», ενώ στόχος είναι να επεκταθεί γρήγορα και σε άλλους σταθμούς.

Τέχνη και δημόσιος χώρος στην Ελλάδα, ένα ανεξερεύνητο πεδίο

Το γλυπτό Phylax του Κωστή Γεωργίου, που είχε στηθεί στο Παλαιό Φάληρο, «κατέβασε» με το έτσι θέλω ομάδα κουκουλοφόρων.

Η δημόσια τέχνη είναι μια έννοια που βρίσκεται σε διαρκή αναθεώρηση, ακολουθώντας τις εξελίξεις και τις μεταμορφώσεις των δημόσιων χώρων της σύγχρονης μεγαλούπολης.

Παρότι στην Αθήνα την τελευταία δεκαετία επικρατεί μια τάση προς τις σύγχρονες μορφές δημόσιας τέχνης, η σχέση της τέχνης με τον δημόσιο χώρο είναι, ακόμα, ένα ανεξερεύνητο πεδίο.

Απέχοντας πολύ από τα παραδείγματα των ανεπτυγμένων μεγαλουπόλεων, η σύγχρονη δημόσια τέχνη στον ελλαδικό χώρο βρίσκεται σε εμβρυακό επίπεδο από τη στιγμή που δεν πλαισιώνεται από ένα ιδεολογικό και θεσμικό υπόβαθρο που θα την αναγνωρίζει ως βασικό παράγοντα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Το στοίχημα που θέτει η νομοθεσία του 1% (Ν.2557/1997) είναι να ενεργοποιήσει όχι μόνο τις καλλιτεχνικές δυνάμεις της χώρας μας μέσα από την ώσμωση διαφορετικών ιδεών και μέσων, αλλά να ωθήσει στη σύμπραξη των καλλιτεχνών και των ιδρυμάτων της τέχνης με τους αρχιτέκτονες, τους χωροτάκτες, τους αναπτυξιακούς φορείς και τους παράγοντες της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, όλους όσοι εμπλέκονται με τη δημόσια σφαίρα, που θα ενισχύσει τους δεσμούς της τέχνης με την κοινωνία στην εποχή των συνεχών αλλαγών και των πολιτισμικών προκλήσεων που βιώνουμε στη χώρα μας.

Πολυμορφία: Η τέχνη στο "Δημόσιο" Χώρο

MULTI
FORM
ITY
ART IN
"PUBLIC" SPACE

https://www.youtube.com/watch?v=YMj_CFFacJ0

Η ημερίδα Πολυμορφία: Η τέχνη στο "Δημόσιο" Χώρο πραγματοποιήθηκε στις 27 Σεπτεμβρίου 2014 στο Μουσείο Μπενάκη και ήταν η πρώτη σε σειρά δράση του Φεστιβάλ Δημόσιας Τέχνης: Πολυμορφία. Φιλοδοξεί να θέσει, αλλά και να απαντήσει πολλαπλά ερωτήματα που μεταξύ άλλων, αφορούν τον ορισμό και τον προσδιορισμό του χώρου, καθώς και το τι αντιλαμβανόμαστε ως τέχνη. Την ημερίδα συντόνισε η Γιούλη Ράπτη, Επίκουρη Καθηγήτρια Αισθητικής Φιλοσοφίας, ΕΜΠ. Συμμετείχαν οι: Ανδρέας Φακής - Studio 4, Ιωάννης Βικέλας - Αρχιτέκτονας, Κωνσταντίνα Δρακοπούλου-Ιστορικός Τέχνης, κ.α.

Add some magic to a public space near you

David Engwicht | TEDxIndianapolis

<https://www.youtube.com/watch?v=USmTQeKRaP4>

HAVE ONE OF THE WORLD'S MOST INNOVATIVE PLACEMAKERS

WORK ON YOUR PROJECT

Links

<https://yosp.org.uk/>

www.skulptur-projekte.de

<http://www.cityartsydney.com.au/artwork/>

<http://www.associationforpublicart.org/artwork/clothespin/>

https://www.ted.com/talks/theaster_gates_how_to_revive_a_neighborhood_with_imagination_beauty_and_art?language=el

<https://www.youtube.com/watch?v=3h3D6dCLAeo&feature=related>

http://theartfoundation.metamatic.gr/GR/BLOG_/texnes-politismos/672/oi_iptamenes_ompreles/

<http://www.sitespecificart.org.uk/>

<http://nicosia-urbanreserve.blogspot.com/search/label/reference>

Βιβλιογραφία.

- Bachelard Gaston, Η ποιητική του χώρου, Εκδόσεις Χατζηνικολή, 1982
- Richard Sennet, Η τυραννία της οικειότητας, εκδ. Νεφέλη, 1999.
- Giorgio Agamben, Βεβηλώσεις, εκδ. Άγρα (2006)
- Michel Foucault [1967], Ετεροτοπίες και άλλα κείμενα, Πλεθρον, Αθήνα, 1994
- Σταύρος Σταυρίδης, Μνήμη και εμπειρία του χώρου, εκδ. Αλεξάνδρεια, 2006,
- Guy Debord, Η Κοινωνία του Θεάματος, εκδ. Ελεύθερος Τύπος, 1986,
- Internationale Situationniste, Το αισθητικό και το πολιτικό. Ανθολογία κειμένων από την Cobra στην Καταστασιακή Διεθνή, Αθήνα: Ελεύθερος Τύπος, 1996
- Foucault, M. (1987, 19691). Η αρχαιολογία της γνώσης (Μτφ. Κωστής Παπαγιώργης). Αθήνα: Έξαντας
- Κούρος, Π. (2007). Κατασκευάζοντας τη δημόσια σφαίρα: τοπικές εργασίες 2002-7. Αθήνα: Futura.
- Αδαμοπούλου Αρετή, Ελληνική Μεταπολεμική Τέχνη-Εικαστικές Παρεμβάσεις στο Χώρο, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2000
- Δασκαλοθανάσης Νίκος, καλλιτέχνης ως ιστορικό υποκείμενο από τον 19° στον 21° αιώνα, Άγρα, Αθήνα 2004.
- Σφαέλλος Χ. Α., Αρχιτεκτονική-Η μορφή της σκέψης στο φυσικό χώρο, Γνώση, Αθήνα 1991.
- Στεφάνου Ιουλία, Στεφάνου Ιωσήφ, Περιγραφή της εικόνας της πόλης-τα περιγράμματα: Βασικά στοιχεία προσδιορισμού της φυσιογνωμίας των τόπων, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε. Μ. Π., Αθήνα 1999.

για πάντα ενδιαφέρουσα επίσκεψη στο ...

<http://www.ted.com/topics/architecture>

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου του
διδάσκοντα.- email: takiskozokos@gmail.com